

Asia: VN/10556/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta

Suomen ME/CFS-yhdistys kannattaa lähtökohtaisesti suuntausta kohti sosiaaliturvajärjestelmän yksinkertaistamista ja yleistukea, sillä edustamme potilasryhmää, joka jää usein väliinputoajaksi sosiaaliturvaverkostossa.

Hallituksen esityksessä todetaan: "Perusturvaetuuden myöntämisen ehdot ja perusteet ovat erilaiset riippuen elämäntilanteesta. Etuuden nostaminen velvoittaa osallistumaan työnhakuun, tarjottuihin palveluihin tai muihin erikseen mainittuihin velvoitteisiin, kuten koulutukseen tai kuntoutukseen. – – Yleistuen mallin kehittämisen yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota riittävän toimeentulon ja palveluiden turvaamiseen niille, jotka ovat tosiasiallisesti työkyvyttömiä esimerkiksi sairauksien vuoksi."

Sosiaaliturvan kokonaisuudistuksessa tulisikin ottaa aidosti huomioon se tosiasia, että nykyjärjestelmä pakottaa osan työkyvyttömistä henkilöistä elämään väärän etuuden varassa, koska he eivät pääse ensisijaisen etuuden piiriin. Näiden työkyvyttömyyseläkejärjestelmän väliinputoajien toimeentulon turvaamiseen tarvitaan pysyviä ratkaisuja (Työkyvyttömät työttömät eivät kuulu työllisyyspalveluiden asiakkaiksi – yleistuki voisi selkeyttää järjestelmää: <https://thl.fi/-/tyokyvyttomat-tyottomat-eivat-kuulu-tyollisyyspalveluiden-asiakkaiksi-yleistuki-voisi-selkeyttaa-jarjestelmaa>). Kuten tutkija Katri Peuhkurinen linkin blogissa toteaa: "Työvoimapalvelujen resurssit tulisi käyttää työkykyisten työllisyyden edistämiseen."

Esim. ME/CFS:ää eli kroonista väsymysoireyhtymää sairastavien henkilöiden työ- ja toimintakyky on usein merkittävästi heikentynyt, osa on sänkypotilaita ja täysin riippuvaisia toisten avusta. Lääkärin toteamasta tosiasiallisesta työkyvyttömyydestä huolimatta työeläkelaitokset ja Kela eivät pääsääntöisesti kuitenkaan katso heitä työkyvyttömiksi.

Jos kuntoutustuki- tai työkyvyttömyyseläkehakemus hylätään, Kela ohjeistaa ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi. Samoin on sairauspäivärahan kohdalla. Hakijan pitää olla myös valmis vastaanottamaan kokoaikatyötä, sillä vain kokoaikatyötä hakevalla työnhakijalla on oikeus työttömyystukeen. Lopputuloksena pitkäaikais- ja monisairaat sinnittelevät työttömyys- tai toimeentulotuella, vaikka heillä ei ole minkäänlaista mahdollisuutta ottaa vastaan kokoaikatyötä tai välttämättä täyttää muitakaan työttömyystuen saamisen vaatimuksia. Tämän vahvistaa mm. THL:n tutkimus työkyvyttömiä työttömien tilanteista (Peuhkurinen, Katri – Kivipelto, Minna: Työkyvyttömiä työttömien kokemuksia etuuksista ja palveluista. Terveystieteiden tutkimuslaitoksen työpaperi 20/2024). Tutkimukseen haastatellut työkyvyttömät työttömät eivät olleet olleet työttömiä ennen työkyvyn menetystä, vaan he olivat olleet kokopäivätyössä.

Osalle työkyvyttömistä työnhakijoista ei aseteta TE-palveluissa työnhakuvelvoitetta. THL:n tutkimuksessa todetaan (s. 5), että esim. helmikuussa 2024 ELY-keskuksessa poimittujen tietojen mukaan koko maassa työnhakuvelvoite oli asetettu vain 58 prosentille kaikista työnhakijoista. Työkyvyttömiä henkilöiden osuus työttömistä työnhakijoista saattaa siis olla merkittävä.

Kuten THL:n tutkimuksessakin todetaan (s. 20), tosiasiallisesti työkyvyttömiä pitkäaikais- ja monisairaiden henkilöiden työntäminen työllistymispalveluiden ja harhaanjohtavan etuuden piiriin lisää tarpeetonta byrokratiaa heidän elämäänsä. Väärän etuuden ja palvelun piirissä oleminen on henkisesti hyvin kuormittavaa, erityisesti jos erilaisia velvoitteita edelleen lisätään. Lisäksi käytäntö kuormittaa tarpeettomasti myös työvoimaviranomaisia.

Yhdymmekin THL:n tutkimuksen suositukseen (s. 3): ”Työkyvyttömille väliinputoajaryhmille on turvattava ensisijainen etuus, joka ei ole sidottu toimintakykyisille henkilöille suunniteltuihin velvoitteisiin ja ehdollisuuteen. Taloustilanteen ja oikeudellisen aseman selkiytyminen mahdollistaisi panostamisen myös työkyvyttömiä henkilöitä kuntoutumiseen ja vapauttaisi voimavaroja harrastuksiin ja sosiaalisten kontaktien ylläpitämiseen.”

Vaihtoehtoisesti julkisoikeudellisten laitosten, kuten työeläkelaitoksen ja Kelan, toimintaa tulisi muuttaa niin, että työkyvyttömiä henkilöitä pääsee tosiasiallisesti työkyvyttömyysetuustien piiriin. THL suosittelee tutkimuksessaan (s. 1), että työkyvyn arviointia tulisi kehittää monipuolisemmaksi niin, että lääketieteellisen arvion rinnalle nostetaan henkilön toimintakyvyn kokonaisarviointi.

Myös osatyökykyisten työttömien riittävien ja asianmukaisten palveluiden saamiseen olisi hyvä ohjata riittävästi resursseja.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

-

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin
 -
- Lausuttavaa esityksen muista vaikutuksista
 -
- Lausuttavaa yleistukilain yleisistä säännöksistä (1 luku)
 -
- Lausuttavaa yleistuen saamisen työvoimapolitiittisista edellytyksistä (2 luku)
 -
- Lausuttavaa yleistuen määräytymisperusteista (3 ja 4 luvut)
 -
- Lausuttavaa yleistuen toimeenpanosta ja muutoksenhausta (5 ja 6 luvut)
 -
- Lausuttavaa yleistuen tietojen saamista ja luovuttamista koskevista ehdotuksista (7 luku)
 -
- Lausuttavaa yleistuen rahoituksesta (8 luku)
 -
- Lausuttavaa yleistukilain ehdotetusta voimaantulosta (9 luku)
 -
- Muuta lausuttavaa ehdotetusta yleistukilaista
 -
- Lausuttavaa peruspäivärahaa koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
 -
- Lausuttavaa työmarkkinatukea koskevien säännösten kumoamista koskevasta ehdotuksesta
 -
- Muuta lausuttavaa työttömyysturvalakiin ehdotetuista muutoksista
 -
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden jaksosta
 -
- Lausuttavaa yleistuen saajalle järjestettävien työnhakukeskusteluiden sisällöstä

-
- Muuta lausuttavaa työvoimapalveluiden järjestämislakiin ehdotetuista muutoksista

-
Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

-
Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

-
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 12 §:n 2 momentin muuttamisesta

-
Laki eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksista vuosina 2024–2027 annetun lain muuttamisesta

-
Laki sairausvakuutuslain muuttamisesta

-
Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain muuttamisesta

-
Laki takuueläkkeestä annetun lain 19 §:n muuttamisesta

-
Laki kansaneläkelain muuttamisesta

-
Laki työntekijän eläkelain muuttamisesta

-
Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta

-
Laki maatalousyrittäjän eläkelain 32 ja 46 §:n muuttamisesta

-
Laki merimieseläkelain muuttamisesta

-
Laki julkisten alojen eläkelain muuttamisesta

-

Laki työtapaturma- ja ammattitautilain 141 §:n muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain 97 §:n muuttamisesta

-

Laki asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki maatalousyrittäjien lomituspalvelulain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä annetun lain 7 §:n muuttamisesta

-

Laki kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta

-

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta annetun lain 3 a §:n muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki merityösopimuslain 12 luvun 3 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 45 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain 2 ja 31 a §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain 93 §:n muuttamisesta

-

Laki evankelis-luterilaisen kirkon viranhaltijasta annetun lain 60 §:n muuttamisesta

-

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä annetun lain 20 ja 21 §:n muuttamisesta

-

Laki ulosottokaaren muuttamisesta

-

Laki oikeudenkäynnistä vakuutusosoikeudessa annetun lain 6 §:n muuttamisesta

-

4. Muuta lausuttavaa

-

Uotinen Maria
Suomen ME/CFS-yhdistys ry